

Віктор ШАНДРИГОСЬ

*Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
shandrygos.v@gmail.com*

Галина ШАНДРИГОСЬ

Тернопільська загальноосвітня школа I-III ступенів №28

Тарас АРКУША

*Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна*

СПОРТИВНА БОРОТЬБА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Вступ. Спортивна боротьба – це не лише змагання двох атлетів, а складне соціокультурне явище, що об'єднує елементи традиції, ритуалу, виховання та ідеології [1; 2; 3]. Вона супроводжує людство з прадавніх часів, символізуючи мужність, честь і духовну силу [4; 5; 6; 7]. Сьогодні боротьба постає як універсальна платформа для вираження культурних ідентичностей, патріотизму, виховання молоді й міжкультурного діалогу [8; 9].

1. Історичний контекст. Боротьба існує з найдавніших часів і була частиною ритуалів, військової підготовки та навіть політичного життя. Боротьба не лише один із найдавніших видів спорту, але й глибоко символічна форма змагання, яка зустрічається у багатьох культурах світу. У різних народів боротьба виконувала роль не тільки фізичного випробування, але й ритуалу. Загалом, у багатьох культурах боротьба – це не лише фізичне протистояння, а метафора мужності, честі, дисципліни та єдності з традицією.

2. Національна ідентичність. Боротьба – це не лише змагання м'язів, а й дзеркало національного духу. Національна ідентичність спортивної боротьби формувалася в тісному зв'язку з культурними традиціями, історичним досвідом і цінностями кожного народу. У багатьох народів вона зросла з глибокого коріння традицій, звичаїв і вірувань, перетворившись на символ національної ідентичності. Вона стала засобом вираження сили, волі та гідності, що втілює характер нації.

3. Боротьба як засіб соціалізації. Цей вид спорту виховує витривалість, силу волі, повагу до суперника, дисципліну, самодисципліну, наполегливість та відповідальність – цінності, важливі і в повсякденному житті. Боротьба дозволяє молоді з різних соціальних груп інтегруватися в суспільство, знаходити наставників і розвиватися. Боротьба як засіб соціалізації

проявляється перш за все у вихованні характеру, соціальній інтеграції, формуванні життєвих цінностей через спорт.

Для молоді, особливо з вразливих верств населення, боротьба може стати шляхом до соціальної адаптації, уникнення негативного впливу середовища, а також здобуття освіти через спортивні стипендії.

4. Політичний та ідеологічний вплив. У радянські часи спорт, зокрема боротьба, мав не лише фізичне, а й ідеологічне значення. Виховання «нової людини» – сильної, витривалої, дисциплінованої – було частиною комуністичної доктрини, боротьба використовувалася як спосіб демонстрації фізичної переваги «нової людини».

Сьогодні спортивна боротьба є елементом «м'якої сили» держав, які через спорт популяризують свої традиції та культуру (наприклад, азербайджанське самбо чи бразильське джиу-джитсу). Через підтримку та організацію міжнародних турнірів, держави формують позитивний образ своєї країни. Участь у спортивній боротьбі – це вже не лише про медалі, а й про визнання культури, мови, традицій народу.

5. Патріотичне значення. У багатьох країнах, зокрема в Україні та США, борці часто є прикладом для наслідування й гордістю нації на міжнародній арені. Патріотичне значення боротьби є дуже важливим аспектом, особливо в контексті сучасної України. Коли молодь бачить своїх співвітчизників на п'єдесталах, це створює відчуття спільної приналежності та гордості. Спортивна боротьба стає способом згуртувати націю, особливо в періоди зовнішніх або внутрішніх криз.

6. Боротьба в сучасному медіапросторі. Боротьба перетворилася зі «спорту для своїх» на глобальне медіа-явище: інтеграція в поп-культуру; глобальні трансляції; соціальні мережі та стримінгові платформи; можливості для культурного діалогу.

7. Міжкультурна комунікація. Міжкультурна комунікація через боротьбу – це ще один важливий аспект, який показує, що спорт виходить далеко за межі фізичного суперництва. Участь у міжнародних турнірах сприяє обміну культурним досвідом, взаємоповазі між народами та популяризації національних традицій. Через боротьбу формуються дружні зв'язки, які в майбутньому можуть стати основою для співпраці в інших сферах.

Висновок. Отже, спортивна боротьба – це більше, ніж спорт. Це традиція, культура, філософія, яка формує ментальність, єдність і силу духу націй.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булатова, М. М. (2017). Боротьба. Енциклопедія в запитаннях і відповідях. Навчальне видання. Олімпійська література, Київ.

2. Вацеба, О. М. (2001). Специфіка історичного розвитку сучасного спорту як соціального явища. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. № 18, С. 21-26.
3. Дутчак, М. В. (2007). *Спорт для всіх у світовому контексті*. Олімпійська література, Київ.
4. Шандригось, В. І. (2006). Місце спортивної боротьби у навчальних програмах з фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання*. № 6, С. 18-37.
5. Шандригось, В. І. (2004). Спортивна боротьба як засіб фізичного виховання школярів. *Наукові записки ТДПУ. Серія: Педагогіка*. № 4, С. 61-64.
6. Шандригось, В. І., Блажейко, А. І., Латишев, М. В. (2022). Стан і перспективи розвитку вільної боротьби в Україні. *Єдиноборства*, №2 (24), С. 96-116. URL: <https://doi.10.15391/ed.2022-2.09>
7. Шандригось, В. І., Шандригось, Г. А. (2022). Вплив засобів спортивної боротьби на рівень розвитку окремих рухових здібностей учнів старших класів. *Єдиноборства*, №1 (23), С. 70-81. URL: <https://DOI:10.15391/ed.2022-1.07>
8. Sehmbi, Dalbir S. (2002). «Wrestling and Popular Culture.» *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 4.1: URL: <https://doi.org/10.7771/1481-4374.1144>
9. Philippe, T. (2014). Wrestling Styles and the Cultural Reinterpretation Process. *The International Journal of the History of Sport*, 31(4), 492–508. URL: <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.869218>

Катерина ГОНЧАРЕНКО

*Кандидат філософських наук, доцент,
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
Київ, Україна
k.s.honcharenko@npu.edu.ua*

НАРИС ПРО ПЕРВЕРСИВНЕ РОЗУМІННЯ ТА ТЛУМАЧЕННЯ ЦІНОСТЕЙ СУЧАСНОЮ ЛЮДИНОЮ

Цінності – це такий хитромудрий винахід людства, яким воно навчилася прикривати власну розгубленість перед питанням «в чому полягає мета життя?». І саме в пошуку відповіді встановлюється умовне мірило, яке для когось вивершується категоріями на кшталт честі та гідності, а комусь стискається до відповідей з набору пристойностей, сакралізованих звичок та моральних фіксацій, відлитої у бронзі загальноприйнятих слів. Античний грек називав це ἀξία – вага, яку можна підняти, і вже тоді підозрював, що «доблесть» і «ціна» похідні з одного кореня. Римлянин додав до цього латинський *valor*, перетворивши етику на фінансову метафору. Середньовічний богослов запевняв, що справжня цінність лише в причетності до божественного порядку, через що відьом палили не за лиходійство, а за обвалення духовного курсу валюти. Модерн, в постаті Іммануїла Канта, перелицював цінність в автономну